

POOOOOOOOST! VAN ROOKSIGNAAL TOT RODE BRIEVENBUS

1. HOE HET VROEGER GING

bpost verbindt de mensen in België met mensen van over de hele wereld. Hoe? Door het bezorgen van brieven, kaartjes en pakjes. Hoe die miljoenen poststukken elke dag in de juiste brievenbus vallen, is best een indrukwekkend verhaal. En dat verhaal start in een ver verleden. In een verleden waar er nog lang geen sprake was van sorteermachines, chauffeurs of postbodes. Reis je mee terug in de tijd?

1 Signalen

Heel lang geleden, lang voor onze taal en schrift, leefden de eerste mensen samen in stammen. Om elkaar vanop afstand boodschappen door te sturen, gebruikten ze **rook-, geluids- of lichtsignalen**.

Zo waarschuwden ze elkaar bij gevaar, of verklaarden ze elkaar de oorlog.

Ook de indianen gebruikten deze manier van informatie uitwisselen. Via rooksignalen werden andere stammen verwittigd van naderend onheil of werden er korte boodschappen doorgegeven. Een korte rookpluim betekende de aanwezigheid van een vijand. Als de signalen vlug herhaald werden, betekende dit dat de vijand talrijk én gevaarlijk was. Om verschillende indianenstammen samen te roepen, werd er een lang onafgebroken rooksignaal uitgezonden.

2 De eerste 'brief'

Van zodra groepen mensen een gemeenschappelijke taal ontwikkelden, zochten ze manieren om die spreektaal om te zetten in tekeningen en symbolen. Zo ontstond de **eerste schrijftaal**. Mensen konden nu boodschappen achterlaten voor anderen. Ze gebruikten scherpe voorwerpen waarmee ze inkervingen maakten in rotsen, stenen, schelpen of boomschors. Ze tekenden ook op de rotswanden met natuurlijke kleurstoffen.

Voor de eerste echte 'brieven' moeten we naar het **oude China** reizen. Daar stuurden rijke Chinezen elkaar zo'n zesduizend jaar geleden geschreven boodschappen op **kleitabletten**. Die lieten ze door een bode of loopbode aan de bestemming afgeven.

③ Het eerste 'briefpapier'

Duizenden jaren nadat de Chinezen al brieven schreven op kleitabletten, vond men in het Oude Egypte twee andere materialen uit om op te schrijven: **perkament** en **papyrus**.

Papyrus: rietvezel

Papyrus werd gemaakt van de **stengels van de papyrusplant**: een tropische moerasplant die groeide langs de oevers van de Nijl. Van de vezels in de stengels weefden de Egyptenaren grote vellen die ze aan één kant gladder maakten.

GOED OM WETEN

Waarschijnlijk werd papyrus op veel plaatsen in de wereld gebruikt. Maar omdat het materiaal niet tegen vocht kan, is het vooral goed bewaard gebleven in droge en warme woestijnlanden zoals Egypte.

Toen de **Romeinen** later Egypte veroverden, brachten ze het papyrus mee naar Europa: een **sleutelmoment voor de evolutie van de post** in Europa. Papyrus was immers **veel lichter om te vervoeren** dan de zware, onhandige en vaak breekbare materialen die tot dan gebruikt werden. Maar: papyrus was ook duur en minder goed bestand tegen het vochtige Europese klimaat. Daardoor konden enkel de rijken papyrus betalen.

Perkament: dierenhuid

Het oudste papierachtige materiaal dat in Egypte is teruggevonden, is perkament dat dateert van 2700 jaar voor Christus. Perkament was sterker en beter dan papyrus, maar ook veel duurder. Het werd gemaakt van de **huid van kalveren**, koeien, **geiten**, **schapen**, **konijnen** of **ezels**.

Papier: made in China

Honderden jaren voordat de Romeinen het papyrus uit Egypte naar Europa brachten, hadden de Chinezen al papier. Een slimme Chinees had immers gezien hoe wespen voor hun nest een soort papier maakten door houtvezels fijn te malen met speeksel. Hij experimenteerde met allerlei vezels zoals boombast, bamboe, hennep, zijde en zelfs visnetten. Hij vermaalde ze en mengde ze met water tot een brij. Het water droogde op, en wat restte was een ruw vel 'papier'. Materiaal dat veel lichter te vervoeren was dan de zware kleitabletten.

Eeuwen later namen de **Arabieren** tijdens een veldslag enkele Chinese papiermakers gevangen. Zo kwam het papier in het Midden-Oosten terecht. Europese handelaars brachten het mee van hun verre reizen. Dit papier was mooier en goedkoper dan perkament én beter bestand tegen vocht dan papyrus.

4 De eerste postroutes

In de **5de eeuw voor Christus** richtte Cyrus, de stichter van **Perzië** (het huidige Iran), de eerste georganiseerde **postdiensten** op. Langs belangrijke wegen in de provincies zette hij jonge mannen 'op post'. Zo was hij snel op de hoogte van wat er gebeurde in de steden en de afgelegen provincies. Later zorgde hij voor paarden en stallen, zodat de jonge mannen zich sneller konden verplaatsen met hun nieuws: zij werden de eerste koeriers.

Op elke post moest iemand de brieven van de koerier ontvangen en doorgeven aan een volgende koerier. Er moest ook voor de koeriers en hun paarden gezorgd worden: er waren propere stallen en een plaats waar de uitgeputte paarden en koeriers konden eten en drinken. De koerier die overdag gelopen had, rustte en werd 's nachts afgelost door iemand anders. Zo werden alle boodschappen steeds op tijd afgeleverd.

5 Het woord 'post'

De Romeinen noemden de op regelmatige afstand van elkaar gelegen posten '**posta**'. Ons woord 'post' is daarvan afgeleid.

6 De beroemdste postbode

De beroemdste loopbode uit de geschiedenis kwam uit het dorpje **Marathon**. Dat lag zo'n 42 kilometer van de Griekse hoofdstad Athene. 2500 jaar geleden had veldheer **Miltiades** een snelle bode nodig om het nieuws dat de **Perzen** verslagen waren zo snel mogelijk naar de leiders in Athene te brengen. De arme bode moest daarvoor 42 kilometer en 195 meter lopen. Hij durfde onderweg niet te rusten en liep de hele afstand in één keer. Volgens de geschiedenis zou hij van uitputting gestorven zijn vlak nadat hij zijn boodschap had afgeleverd. Sindsdien is de marathon de meest bekende langeafstandsliep. Marathonlopers moeten nog steeds exact 42 kilometer en 195 meter afleggen.

7 De post reist sneller

Ter land

Na de loopbode, de koerier per paard en de postkoets zorgde de stoomtrein er in **1840** voor dat er veel méér post tegelijkertijd van de ene naar de andere kant van de wereld gebracht kon worden. In de trein was er zelfs een postwagon waar mensen hun brieven konden afgeven. Terwijl de trein onderweg was, werden de poststukken gesorteerd en afgestempeld.

Ter zee

Vanaf het einde van de 17de eeuw werd de post ook per **schip** verstuurd. Zo was er tussen België en Engeland de postverbinding Nieuwpoort-Dover. In het midden van de 18de eeuw voeren er schepen tussen Engeland en Noord-Amerika. En vanaf de 19de eeuw ook tussen België en Kongo. Hiervoor moest de post niet alleen over zee, maar ook over de rivier tot op z'n eindbestemming gebracht worden. Dat gebeurde soms in drijvende postkantoren. Alle post kon aan boord van de boot gesorteerd en afgestempeld worden.

En in de lucht

Het luchtruim werd al lang geleden veroverd door de post.

De adel, dat waren de rijken, hadden vroeger **postduiven** om snel berichten over grote afstanden te versturen. Vaak waren dat geheime berichten: het kokertje met de boodschap was vanop afstand nauwelijks te zien aan de poot van de duif. Dat is de reden waarom er tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog zoveel **postduiven** gebruikt werden. Ook vandaag worden er op moeilijk bereikbare plaatsen nog postduiven ingezet.

Maar dé revolutie in de internationale post komt er in de eerste helft van de **20ste eeuw**. Dankzij het **vliegtuig** kon de post sneller dan de snelste postduif naar zijn bestemming vliegen - hoewel dit in het begin een groot avontuur was en de post soms letterlijk samen met het vliegtuig uit de lucht viel...

8 De posthoorn

Lang geleden was er zoiets als een **posthoorn**: een soort **toeter** waarmee de bode aan alle mensen liet weten dat **de post ging vertrekken** of aankomen. De posthoorn wordt vandaag - gelukkig - niet meer actief gebruikt, maar is wereldwijd nog steeds **hét symbool van de post**.

2. DE ORGANISATIE VAN DE POST IN EUROPA

1 13de eeuw: Italiaanse zakenlui starten de eerste koerierdiensten

Zakenmensen uit Italiaanse steden als Firenze, Genua en Sienna trokken regelmatig naar beurzen in het noorden van Frankrijk. Ze namen voor de mensen die ze kenden vaak post mee. Zo kwam er in Europa een drukke briefwisseling op gang tussen verschillende landen.

2 1501: Franz von Taxis wordt de eerste postmeester

Toen Keizer **Maximiliaan van Oostenrijk** na de dood van zijn vrouw weer naar zijn geboorteland Oostenrijk verhuisde, bleven zijn kinderen in het land waar ze tot dan met hun moeder gewoond hadden: België. De keizer wilde natuurlijk wel weten hoe het met z'n kinderen ging. Maar er werden veel oorlogen gevoerd en de keizer vreesde dat de post tussen hem en zijn kinderen verloren zou gaan. Daarom vroeg hij aan een zekere **Franz von Taxis** om **een koerierdienst op te zetten tussen Wenen en Brussel** om alle post tussen Oostenrijk en België op een snelle, veilige en betrouwbare manier te versturen.

Enkele jaren later, in 1504, werd de zoon van Maximiliaan, **Filips de Schone**, keizer van Spanje. Vanaf toen werd ook de post tussen **België, Spanje en de Nederlanden** door von Thurn & Taxis (spreek uit: **toern en taksies**) georganiseerd.

In de 16de eeuw had de familie von Thurn & Taxis liefst 20.000 koeriers in dienst. Ze bezorgden post doorheen heel Europa. Je kon toen posten wat je maar wou: pakjes, brieven, staatsstukken én mensen! Zolang je maar betaalde in klinkende munt, want de post was een dure zaak. De dynastie van de familie Thurn & Taxis eindigt op het einde van de 17de eeuw.

3 1807: de post wordt een staatspost

Napoleon zorgde ervoor dat de post niet langer door één familie, maar door de **staat** werd georganiseerd. Ook nadien bleef de post een **staatsaangelegenheid**.

Voor België gebeurde dat eerst onder leiding van Koning Willem I, want België was toen nog deel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. In 1830 werd België onafhankelijk, met Leopold I als koning. Er werkten toen 240 postbodes voor de Belgische staatspost.

4 1840: de postzegel, bewijs van betaling

Wie vroeger een brief kreeg, moest daarvoor **portkosten** betalen aan de postbode. Kon je niet betalen? Dan nam de postbode de brief gewoon mee terug. In Engeland had een zekere meneer **Rowland Hill** op een dag een fantastisch idee: hij vond een zegel uit die op de brief kon gekleefd worden om te bewijzen dat de verzender de portkosten al had betaald. Zo werd het werk van de postbode eenvoudiger en ging het bezorgen van brieven een stuk sneller. De allereerste postzegel was zwart (black) en had een waarde van 1 penny (ongeveer 1 eurocent). Daarom kreeg hij de naam **Penny black**. Op deze postzegel stond een afbeelding van de **Britse koningin Victoria**.

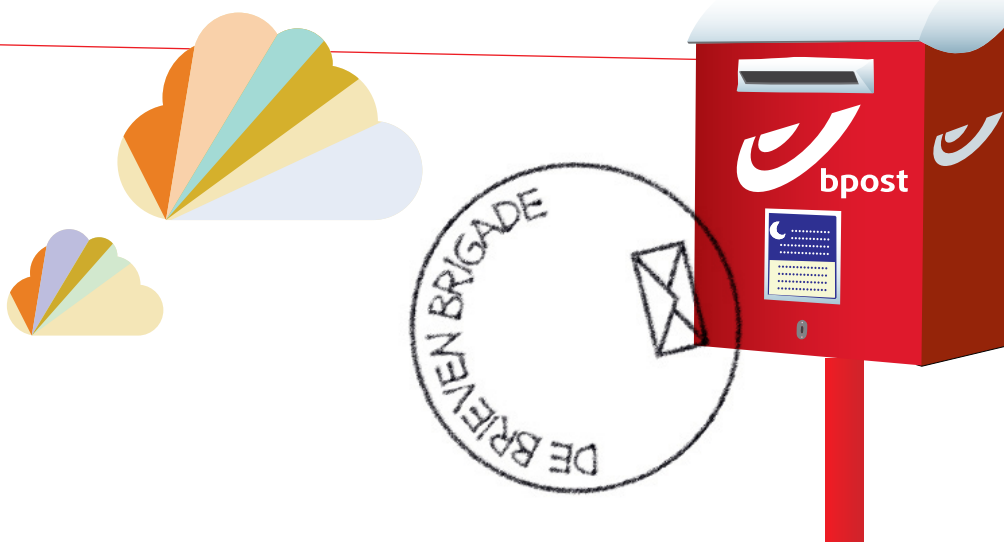
WIST JE DAT...

... er vandaag in België zo'n **14.000 rode postbussen** zijn waar je je kaarten en brieven in kwijt kunt?

... bpost elk jaar meer dan **3,2 miljard postzendingen** verwerkt?

... er 20.000 **medewerkers** van bpost er elke dag voor zorgen dat je post snel op de juiste bestemming terechtkomt?

... alle bpostauto's samen per jaar meer dan **100 miljoen kilometer** afleggen? Dat is 2.500 keer de wereld rond!

EINDTERMEN: WERELDORIENTATIE - TIJD

➔ HISTORISCHE TIJD

De leerlingen kunnen belangrijke gebeurtenissen of ervaringen uit hun eigen leven chronologisch ordenen en indelen in periodes. Ze kunnen daarvoor eigen indelingscriteria vinden. Ze kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert. Ze tonen belangstelling voor verleden, heden en toekomst, hier en elders.

➔ DAGELIJKSE TIJD

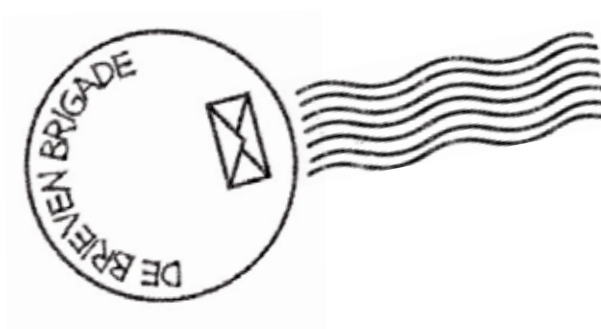
De leerlingen kunnen inschatten hoeveel tijd een bezigheid waarmee ze goed vertrouwd zijn in beslag neemt. Ze kunnen in een kleine groep voor een welomschreven opdracht een taakverdeling en planning opmaken.

LESDOELEN

➔ DE LEERLINGEN:

- kunnen aangeven hoe de post is ontstaan;
- kunnen de geschiedenis van de post verwoorden;
- kunnen aangeven wat tot het heden en het verleden van de post behoort;
- kunnen verwoorden wat bpost vandaag doet;
- kunnen aandachtig luisteren.

DE BRIEVENBRIGADE

INVULBLAADJE: 2DE GRAAD - MISSIE 1

Voornaam: _____

Naam: _____

Klas: _____

1. WAAR OF NIET WAAR?

Je moet de letter omcirkelen in de juiste kolom.
Al deze letters vormen samen een woord.

Waar Niet waar

De eerste brieven werden uitgevonden door de indianen.

M P

De Egyptenaren gebruikten papyrus en perkament.

O A

Het symbool van bpost is een hoorn.

S R

Thurn & Taxis vond de eerste postzegel uit.

A T

Voordat de postzegel bestond, moest de bode
betaald worden bij elke bestelling.

B H

De eerste marathon werd in 1840 door een postbode gelopen.

O U

Postbussen zijn steeds blauw.

N S

Het gevonden woord:

2. WOORDENROOSTER

Zoek in het rooster 10 woorden
die te maken hebben met de
geschiedenis van de post.

Je vindt de woorden horizontaal,
verticaal en diagonaal.

P	P	O	S	T	H	O	O	R	N	E
R	O	O	K	S	I	G	N	A	A	L
E	S	S	A	E	P	T	O	P	S	O
S	T	H	T	P	O	O	S	T	E	O
B	A	O	R	D	E	F	S	C	D	P
P	A	P	Y	R	U	S	G	T	A	B
S	T	O	P	G	R	I	U	O	P	O
V	R	Y	H	N	Y	O	F	P	M	D
P	E	R	K	A	M	E	N	T	A	E
E	R	L	E	G	E	Z	T	S	O	P
P	O	S	T	M	E	E	S	T	E	R

INVULBLAADJE

2DE GRAAD - MISSIE 1

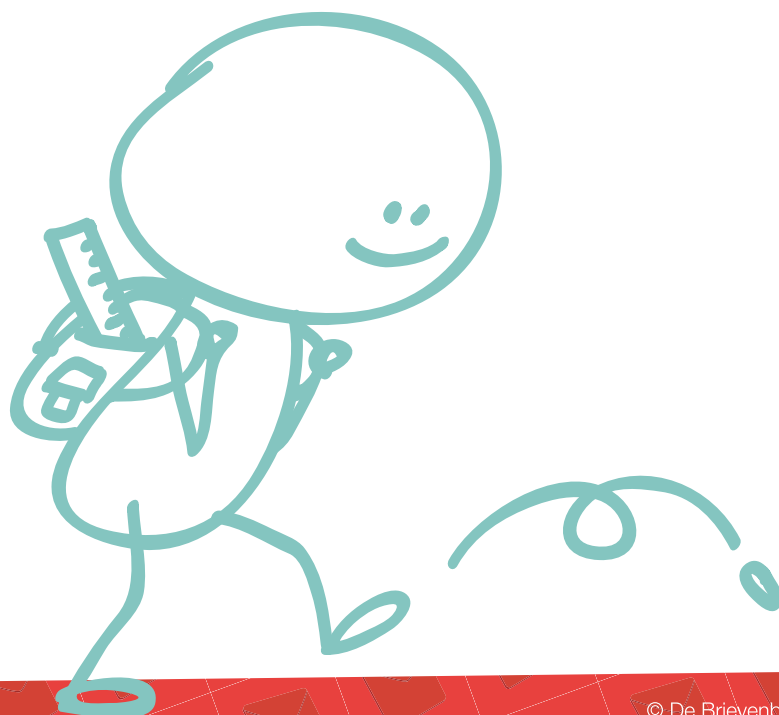
OPLOSSINGEN (VOOR DE LEERKRACHT!)

OPDRACHT 1:
WAAR OF NIET WAAR?

POSTBUS

OPDRACHT 2:
WOORDENROOSTER

POSTHOORN
ROOKSIGNAAL
PAPYRUS
PERKAMENT
POSTZEGEL
POSTMEESTER
LOOPBODE
POSTA
POSTDUIF
POST

DE BRIEVENBRIGADE: 2DE GRAAD

MISSIE 1: GESCHIEDENIS VAN DE POST

HOEKENWERK

OPDRACHT 1

ZELF PAPIER MAKEN

Materiaal

- 1 à 1,5 kg droge oude kranten en/of tijdschriften
- behangerslijm
- 2 emmers of wasbakken van hard plastic
- 1 oude zeef
- 2 houten plankjes
- 2 handdoeken
- staafmixer
- schepraam van 30 x 20 cm (= houten raam met gaas ertussen gespannen)

Werkwijze

1. Scheur het papier in kleine stukjes. Versnipper er naar eigen smaak ook wat blaadjes, varens, bloemen of gekleurd papier bij voor extra effect.
2. Week de snippers een uur in kraantjeswater samen met wat behangerslijm.
3. Roer nu en dan flink en mix tot er een ondoorzichtige brij ontstaat.
4. Giet de brij in een bak en dompel het schepraam erin.
5. Kantel het schepraam horizontaal en breng het zo weer naar het oppervlak, terwijl je er zachtjes mee heen en weer beweegt zodat de pulp zich gelijkmatig over het gaas verspreidt. (Het water sijpelt erdoor, de pulp niet. Er vormt zich nu een nieuw vel papier op het schepraam.)
6. Laat het schepraam uitlekken op de latten.
7. Kantel het pulpvel nu op een handdoek en leg er de andere handdoek bovenop.
8. Leg er het plankje op en pers er het water uit.
9. Laat het papier drogen met de handdoeken er nog rond. Het vel nieuw papier kleeft er nog aan vast. Na een dag of 2 kan je de papiervellen er zo aftrekken.
10. Je papier is klaar voor gebruik. Je kan er briefpapier, kaartjes of uitnodigingen van maken.

✓ OPDRACHT 2

SCHRIJVEN MET AARDAPPELEN

Laat elke leerling in potlood een letter ontwerpen op een halve aardappel. Laat ze vervolgens alle massa rond hun letter wegsnijden met een scherp mesje zodat hun letter in reliëf uit de aardappel steekt. Klaar? Stempelen maar!

✓ OPDRACHT 3

BRIEVENBUS ONTWERPEN

Laat de leerlingen googelen naar afbeeldingen van postbussen uit verschillende landen en werelddelen. Bekijk die afbeeldingen in de klas. Laat elke leerling vervolgens een schoendoos meebrengen waarmee ze zelf hun eigen postbus mogen ontwerpen. Geef de criteria mee waaraan een postbus moet voldoen:

- ➔ rode kleur;
- ➔ een gleuf voor brieven en kaartjes;
- ➔ een luikje waarmee de postbode de brievenbus kan leegmaken.

